

RZYMSKI (2723) *ai*

sg m N rzymski (497). ◇ *G* rzymskiego (637); -ého (33), -(e)go (604). ◇ *D* rzymskiemu (122); -ému (6), -emu *MurzHist* (4), -(e)mu (112). ◇ *A* rzymskiego (74), rzymski (61); -ého (9), -(e)go (65). ◇ *G a.* *A* rzymski(e)go (1). ◇ *I* rzymskim (113). ◇ *L* rzymskim (79), rzymski(e)m (1) *ModrzBaz*. ◇ *V* rzymski (5). ◇ *f N* rzymską (91), rzymska (3), rzymsk(a) (2); ~ (*attrib*) -å (89), -a (3); -a *BielSpr*; -å : -a *BielKron* (11:1), *SkarJedn* (12:1); ~ (*praed*) -å (2). ◇ *G* rzymskiej (116), rzymski (1); -ěj : -i *NiemObr* (9:1); -ěj (2), -(e)j (115). ◇ *D* rzymskiej (28), rzymskie (1) *OpecŻyw*. ◇ *A* rzymską (58). ◇ *I* rzymską (14). ◇ *L* rzymski(e)j (34). ◇ *V* rzymską (2). ◇ *n N* rzymskie (68); -é (1), -(e) (67). ◇ *G* rzymskiego (84); -ého (3), -(e)go (81). ◇ *D* rzymski(e)mu (32). ◇ *A* rzymski(e) (62). ◇ *I* rzymskim (19), rzymski(e)m (2); -im : -(e)m *RejAp* (1:2). ◇ *L* rzymskim (28), rzymski(e)m (2) *SarnUzn*, *ModrzBaz*. ◇ *pl N m* *pers* rzymscy (113). *m an* rzymskie (1) (*cum sb: orły*). *subst* rzymski(e) (36). ◇ *G* rzymskich (165). ◇ *D* rzymskim (30). ◇ *A m pers* rzymskie (37); -é (2), -(e) (35). *subst* rzymskie (37); -é (1), -(e) (36). ◇ *I m* rzymskimi (8), rzymski(e)mi (7); -imi *BielŻyw*, *SkarJedn*, *SkarŻyw* (2), *NiemObr* (2), *RybGęśli*; -(e)mi *BielKron* (4), *PaprpPan*, *ModrzBaz*; -imi : -(e)mi *CzechEp* (1:1). *f* rzymski(e)mi (4). *n* rzymskiemi (2); -émi (1), -(e)mi (1). ◇ *L* rzymskich (36). ◇ *V* *subst* rzymski(e) (1). ◇ *du A* (*cum nm*) rzymski(e) (1). ◇ *sg n D* *skostn* po rzymsku (8).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. Odnoszący się do Rzymu – miasta i państwa w starożytności; *Romanorum* *BartBydż*, *Miech*, *HistAl*, *Mącz*, *Modrz*; *Romanus* *Miech*, *Vulg*, *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *Romanensis*, *Romanicus*, *Romuleus*, *Romulus* *Cn* (879) : *OpecŻyw* C, 133; *PatKaz* III 103, 104, 150v; *Murm* 152; *Toga*, *pallium*, *vestis communis Romanorum*, rzymska szata yako płaszcz *BartBydż* 160; *FalZioł* §2v, IV 34b [2 r.]; *SCipio* Senator Rzymłki od zwycięstwa Afryckiego państwa nazwan był Afrycki *BielŻyw* 115; *TVllius* przezwiłkiem Marcus, á Ciceró, ten był nazacnieyzy z Senatow Rzymłkich. *BielŻyw* 117, 115, 116 [3 r.], 123, 124, 142, 168; *MiechGlab* *8 [2 r.], **3, **5v, 46 [3 r.], 47, 53; Ráyce Rzymłcy flyżąc przyfcie Alexandrá bárzo fie przelękli *HistAl* B5v, D5; *KromRozm* II b; *KromRozm* III M5v, N7v; *GliczKsiqż* P8; *KrowObr* 28, 101; *OrzList* ev; *CElezinus* Rzymłki Pan/ iuż człowiek nie młody/ Lituiąc polpolitych vpadkow y szkody. Wiele mowił bezpiecznie przeciw Cefárzowi *RejZwierz* 27, aa2, aa3, aa4, aa4v [2 r.], bbv [2 r.] (23); *BibRadz* I 451a marg [2 r.]; *OrzRozm* O3v; *Zadna* Monárchia ná świecie tak długo nie trwála iáko Rzymłka. *BielKron* A6v; *Dobrywłzy* też *Romulus* *Kruftumu*/ vczynił tám pořádę Rzymłką. *BielKron* 99v; *Ten* [*Mitrydates*] z Rzymiány XXXX lat bitwę wiodł/ y wielokróć porażał Rzymłkie Ráyce *BielKron* 130; *OKrutna* á ftrálzliwa ná ten čás była w Rzymie roznicá miedzy Senatem/ która wielką škodę vczyniła rzeczypospolitey wlythkiemu państwu Rzymłkiemu *BielKron* 130v; *Pompeius* kościół nigdy od Rzymłkiego rycerstwa nie tykány wział *BielKron* 265v; *Była* niegdy Dálmácia mocna ziemiá/ thák iż kfiążęthá iey Rzymłkiemu państwu fmieli fie sprzećiwić *BielKron* 274v; *Ale* iż Senatowie Rzymłcy ftátut byli frogi vftáwili/ áby káždy Krześciánin był zátrácon *BielKron* 288v; *vpátrzywłzy* *Roxolani* čás wnétrznych walek w Kzymie [!]/ porázili dwie woýłká Rzymłkie w *Mifyey* *BielKron* 336, 9v [2 r.], 10 [2 r.], 43 marg, 99, 99v (137); *KwiatKsiqż* D3v, F3v, Iv, N, N3, N4, O; *Curulis*, *Stolec* z *Elephántowych* koścy á zwłáfczá z zębów/ ná którym Senatorowie á rádá Rzimská była wożona. *Mącz* 74a; *Provincia triumphalis*, *Podbita* ziemiá pod moc

Rzymską co w yechaniem Triumfskim potwierdzono y poświadczano było. *Mącz* 466b, 27b, 47a, 56d, 79b, 93b (42); *LeovPrzep* L4; To iuż wiemy co fiedm głow ielt/ iż miałto Rzymkie ktore fiedzi ná fiedmi gorach. *RejAp* 112, BB3, BB3v, CC2v [3 r.], 58v, 90 (39); *GórnDworz* F7v, Q3v, Z3 [2 r.]; Hiſtorie Rozmáite z Rzymskich y z innych dzieiow wybráne *HistRzym kt*, [2], [2]v *żp*, 72, 72v, 124, 131v; *RejPos* 21, 251v, 324; Pátrzże záię co Scewolá ono Rzymkie panię fláchetne był wczýnił/ gdy krol ieden możny z wielkimi woýłki Rzymu dobywał *RejZwierc* 86; Tákże też potym Hetman drugi Rzymki Lukulus/ gdy s Tygráńſkim krolem miał bitwę zwieść/ tedy mu drudzy Hetmáni rozradzáli *RejZwierc* 149, 23, 60v [2 r.], 93, 101v [3 r.], 149 (17); *Papirius Curfor* zebrał woýłko wielkie przeciw nim [*Samnitom*] [...] y podbił ie pod Rzymką moc. *BielSpr* 46v, b4, 11, 12, 18v, 28v (20); *WujJudConf* 180v; *BudBib* I 441c *marg*; á nigdy Sármátę nie byli Ołdowniki áni Alexándrowi wielkiemu áni Pańſtwu Rzymkiemu *MycPrz* II D; *CzechRozm* 77v, 165v, 168v [2 r.], 169; *PaprPan kt*, Ov, P2v, Q, Q3v (19); że zá czałow dawnych/ iáko *Hiftoriae* Rzymkie ſwiádczą/ ludzie vbodzy Rzeczpópolitą bárzo dobrze rządźili *ModrzBaz* 42v; Przed dawnemi czały Páńſtwo Rzymkie podbiwſzy pod fwą moc wſzytkie w fáſiedztwie będące narody/ y niemálą część ſwiátá/ [...] vpádkło fámo *ModrzBaz* 106, [16]v, 25 [2 r.], 32, [41]v, 42v (21); *MWilkHist* B2; *SkarJedn* A8v, 93, 168, 173, 174 (10); ftáraiąc fię mátká [*tj. św. Helena*] o fýná/ ktory wſzytkiemu ſwiátu Rzymkie^{mv} rofkázował: pokwápiłá fię do Hieruzálem *SkarŻyw* 398, 20, 28, 51, 68, 80 (23); Atila Teodoryka Wyfegotłkiego Krolá/ y Eciuffá Rzymkiego Hetmána poráził. *StryjKron* 51 *marg*, 26 [3 r.], 41, 51 [2 r.], 56, 66 [2 r.] (18); Azáż to nie on ftáry błáđ pogáńſki Rzymki kogo chćieć po ſmierci w poczet Bogow [...] położyć *CzechEp* 80, 299, 335, 355 [3 r.], 356, 357 (20); *NiemObr* 158, 159 [3 r.], 160, 169, 173 [3 r.]; *KochFr* 58; *BielSjem* 7; Gdzie Kárhago/ y Korint? gdzie fláwné Atheny? Gdzie fye oná gwałtowna Rzymka moc podziáłá? *KochTarn* 77; *GórnRozm* B3v, G4, K4, L3, M3; *KochWr* 20, 27 [2 r.]; *Calep* 290a, 924b; *GostGospSieb* +3; *GrochKal* 23; Bo ten [*Sylla*] wielkość Rycerſtwa Rzymkiego dáł pozábijác y wywołác *Phil* O, D4, G4, I3, O3 [3 r.], Q4, R; *OrzJan* 21, 39; *LatHar* ++2 [2 r.], ++3v; Bo nie pierwey Antychriſt przydzie/ áż páńſtwo Rzymkie/ do końcá zniſzczzone [...] będzie. *WujNT* 716, *Act* 2/10, 16/37, s. 514, 716, 807 (13); *JanNKar* Cv; Rzymka Monárchia w piſmie ſ. od wielkiey mocy y trwálości/ bylá żelázu przyrownána *PowodPr* 77, 56, 78, 79; *SkarKaz* 517b, Oooo2c [2 r.]; *VotSzl* A4; iż tákie były łupiełtwa y wciſnienie vbogich od Chrzeſciáńſkich Rzymkich vrzędnikow/ iż lud radby był Gotty Aryany zá pány przyiáł *SkarKazSej* 706b, 690a [2 r.], 691a; *KlonWor ded* **3v, 13; *ZbylPrzyg* B2v. [Cf 2. »pańſtwo rzymskie« *RejAp* 145v.]

W połączeniu z imieniem = Rzymianin, Rzymianka (66): By bylá Penelope tkaneczek nie tkáłá/ A Lukrecia Rzymka theż nie háfftowáłá/ Trudnoby fwą ftáteczność były záchowáły *RejWiz* 60v, 99v; *RejZwierc* aa, aa2v, aa3v, bb2v, bb3 [2 r.] (16); ktory [*Cycero*] [...] przez dzielność fwą ktemu był przyſzedł/ że Rzym on wielki zginął/ á *Cicero* Rzymki zoſtał *OrzRozm* Q2, Q2; [*Fredrusz*] roſpuſcił koń ze wżego łkoku dobrowolnie/ iáko ieden Kurcyus Rzymki/ łkoczył miedzy nie [*nieprzyjaciół*] *BielKron* 418, 118v, 177v *marg*, 296, 341, Kkkk3, Llll, Llll3; *OrzQuin* R; *RejZwierc* 38, 101v; *MycPrz* II A3; *StryjWjaz* Av; NI w czym go [*Andrzeja Ostrowskiego*] nie celuie dawny Rzymki Kato/ Tákże też y on Grecki náuczony Plato *PaprPan* I3; Wierz mi że náłz Iezyorkoſ choć lichy vrody/ Nie zleknie fię [!] Sewerá Rzymkiego ołoby. *PaprPan* Bb4, B, B4, G2, G3v, H (23); *SkarŻyw*

89; *StryjKron* A6, 51, 722; Ten *Propertius* miłośny y Polſki *Tibulus* Też czałem Lesbiey śpiewa iák Rzymſki *Catullus*. *KlonŻal* B4; *KochWr* 29; *KoſakCath* B3; *RybGęśli* A3; *SarnStat* 1267; *KmitaSpit* B.

W *połączeniach szeregowych* (2): *SPR*awá Rycerſka według poſtętku y zachowania łtárego obyczáiu Rzymſkiego/ Greckiego/ Mácedońſkiego/ y innych Narodow *BielSpr kt*; *SkarKazSej* 690a.

Wyrażenia: »cesarstwo rzymskie« [szyk 10:3] (13): Látá od národzenia Páná Kryſtuſá 312. Tu przeſzło Cefárſtwo Rzymſkie do Konſtántynopolá *BielKron* 155v, 147v; *CzechRozm* 165v; *SkarJedn* 173, 206, 256, D4; ktorego [cesarza *Jowiniana*] gdy żołnierze ná Cefarſtwo Rzymſkie podnoſili/ mowił im: iam ieſt Chrzeſćiánin *SkarŻyw* 392; *StryjKron* 95 [2 r.]; *CzechEp* 355, 374, 380.

»cesarz rzymski« = *imperator Romanus* *Mqcz*, *Modrz* [szyk 109:31] (140): *OpecŻyw* 74v, 126v; *KromRozm III* C4; *KrowObr* 29v [2 r.], 30v, 101; *RejZwierz* aa, aav [3 r.], aa2v, aa3v, bb3v (17); PO Oktáwianie Cefárzu wybran ieſt Klaudyus Tyberyus ná mieyfce iego trzeći Cefarz Rzymſki *BielKron* 140; GALLERYUS y Konſtáncyus Cefárze obá Rzymſcy/ z wielką pochwałą pánowali po Dyoklecyanie *BielKron* 154v; Iulius Rzymſki Cefarz podbiwſzy pod Rzymſką moc ziemię Fráncuſką Angliá/ y inne inſuły páńſtwu Rzymſkiemu przyłączył. *BielKron* 277, 138, 141, 146, 147v, 266v (21); *KwiatKsiqż* F3, L4; Octavius, Rzimski Cefars był Auguſtem pirwy názywany/ á po nim ini wſzifczy [!] Cefarze. *Mqcz* 20d, 177c, 246a, 280c, 470d; *RejAp* 113, 142v; *HistRzym* 129v; *RejPos* 18v, 251 [2 r.], 300, 312; *RejZwierz* 53, 81v; *BielSpr* 48v; położył ſie tu czytelniku miły Dekret Cefárzow Rzymſkich łtárych/ z ktore^{go} ſie ſpráwić będziefz mogł łnádnie/ kogo ná on cżás zá Heretiká miano. *WujJudConf* 19v; *CzechRozm* 169; On Tytus Cefarz Rzymſki ácz był wielmi ſzczodry/ Krotofilny y báczny ktemu bárzo dobry/ Iuż go tym ci [*Drojewscy*] celuiá *PaprPan* Nv, E4, K, X3, Gg4 [2 r.]; *Aelius Lampridius* piſze/ iż *Alexander Seuerus* Rzymſki Cefarz miał to w obyczáiu/ że nic nieſtánowił/ okrom wczonych á mądrych ludzi *ModrzBaz* [16], 26v, 46, 85v; *SkarJedn* 172, 173, 201, 394; *SkarŻyw* 46, 304, 396, 453; *StryjKron* 71; á Paterſowie to łtárzy iáſnie mowili/ iż po zniſzczeniu Cefárzow Rzymſkich Antychriſt ich łtolicę oſieć miał *CzechEp* 426, 190, 342, 355 [2 r.], 356, 370 (16); *KochJez* A3; *NiemObr* 59, 158, 159, 160 [3 r.], 161, 163, 169; Przeto on Rzymſki Cefarz/ w Rzymie to był ſpráwił/ Zeńſki Senat Vćciwy/ oſobny wltáwił *BielSjem* 5; *WujNT* 498; *SarnStat* 1262; *PowodPr* 63; Seneká gáni Brutuſá/ ktory dla nádzieie wolnoſci Iuliuſzá Cefárzá pirwſzego Rzymſkiego zábił *SkarKazSej* 690b.

»krol rzymski« [szyk 19:4] (23): *GliczKsiqż* P8; *RejZwierz* 8v; TVllus Hoſtylius będąc z oycá páłterzem/ krolew Rzymſkim zoſtał *BielKron* 101, 101 [2 r.], 102, 102v, 103v [2 r.], 104v, 110v, Llll2; Numa, Włafne ymię wtórego króla Rzimskiego po Romuluſie. *Mqcz* 253a, 358b; *Górndworz* F7v; *HistRzym* 114; *BialKaz* I4v; *PaprPan* Cv, Cc2v, Gg, Ff2v žp, Hhv; Tárkwinius Krol oſtátni Rzymſki/ będąc prze okrucieńſtwo łwe z Rzymá wygnány/ zwátpiwſzy w pomocy Láćinnikow/ vdał ſie do Miáłtá Hetruſzkow *Phil* E.

»krolestwo rzymskie« [szyk 3:1] (4): PO ſmierci tráfney Romuluſowey/ Senat krolestwo Rzymſkie ſpráwował *BielKron* 101; *LeovPrzep* Cv; *CzechEp* 357; ták Zydwofka ziemiá wzgárdzona w niewoli ieſt/ y będzie záwſze/ że włękfzy ſie Rzymſkiego króleſtwá/ niechćiáła popiérác króleſtwá Páná Kryſtuſowégo. *OrzJan* 32.

»lud rzymski« = *populus Romanus* *Mącz*, *Cn*; *nomen Romanum* *Mącz* [szyk 30:3] (33): *BielŻyw* 94; Gdy fie lud Rzymfki zebrał/ potkali fie s Sabiniány *BielKron* 99v, 109v, 226v, 266; Rem Romanam omni tempore ac loco munifice adiuvit, Wiernie á pilnie łpomagał/ żadney rzeczy nie litował dla ludu Rzimskiego. *Mącz* 237d, 126b, [176]a, 198a, 201c, 216b (16); *HistRzym* 129v; *PaprpPan* Gg2, Hh3; *ModrzBaz* 104; *SkarŻyw* 436; *StryjKron* 26; Tákże Páweł Święty w liście łwoim mowi/ ná on čás k Rzymfkiemu włzytkiemu ludowi/ łz ktorzyłmykolwiek w Kryłtułie zekrzczeni/ że łełtełmy włzyłcy w łmierć łego pokrzczeni. *ArtKanc* N4; [*Horacjus Kokles*] Vyrzawłzy lud Rzymfki bołázłwy y do odporu niemáłcy fie/ poczał go vpomináć/ fukáć/ áby fie do zbroie mieli *Phil* C, C3, F, S; *WujNT* 525.

»mieszczanin rzymski« = *civis Romanus* *Vulg* [szyk 4:3] (7): *BOetius* Mędrzec Rzimfki miełzczanin. Ten był mąż łtateczny á miłłnik łprawiedliwłci *BielŻyw* 167; *Leop Act* 22/26, 29; Tám fie nań [*na Juliusza Cezara*] wyrwáli Brutus y Kálłys miełzczanie Rzymłcy/ zadáli mu ran XXIII áż vmárl *BielKron* 131, 174v; *Mącz* 316b; Co małz czynić? bo ten człłwiek [*tj. łw. Paweł*] łeł Rzymfki miełzczanin. *WujNT Act* 22/26.

»prawo rzymskie« = *ius Romanum, lex Romana a. Romanorum* *Modrz* [szyk 23:8] (31): *OpecŻyw* 120v, 133v; *GroicPorz* a3v; Wiedz to że áni w Czełkim Práwie/ áni w Rzymłkim thego nienaydłiefz/ áby Krol zápowiedział łłucháć łam łiebie/ gdy by co komu przećiwko Práwu rołkazał. *OrzRozm* L2v; Municipium, Miáłto ktore miało práwo Rzimskie/ to yełt było vczelnikiem włzelákich praw/ wolnołci/ podátków y połłepków Rzimskich. *Mącz* 237c, 237c, d; Wedle łtárodawnych Rzymłkich praw/ iáwne złłdzieie karano náğrodzeniem we czwor náłob *ModrzBaz* 78; A przeto z Rzymłkich praw trzeba wzięć drogę y łpołob łtánłwienia praw *ModrzBaz* 98, 75, 82 [2 r.], 97 [2 r.], 98 [4 r.], 133; *WerGołc* 264; *WujNT* 498; *SarnStat* *3, *4 [2 r.], *5, 2v, 332, 422, 552; Bo wiadłoma rzecz łeł/ łz one ná dwánałcie tablicách práwá Rzymłkie/ ná trzy człłłci rozdzielone były. *SkarKazSej* 678b.

»rzeczpospolita rzymska« = *res Romana, Roma* *Modrz* [szyk 15:4] (19): *BielKron* 101, 109 marg, 199, 338; *Mącz* 201c, 435c; Rzymłka Rzeczłpolita łz była ták wielka/ niemney fie do tego białęłowy przyczynłły/ nił męłzczyzni. *GłrnDworz* Zv; Zwyczáiem łtárożytnym/ á rycerzmi cnemi/ Rzymłka Rzeczłpolita trwa czáły dawnemi. *ModrzBaz* 5, 25; *CzechEp* 375, 376, 379 [2 r.]; *NiemObr* 159; *KochWr* 26; *Phil* Q4, S; R.P. Rzymłka trwa łtárymi obyczáyymi/ y łtárym męłłtwem. *PowodPr* 77.

»senat rzymski« = *senatus Romanus* *Modrz* [szyk 27:2] (29): *Cirpiał* Senat Rzymłki tákież *Plebei* okrucieńłtwo Tárquiniufłwo *BielKron* 104; Cefarz Oktáwian tego miełłacá od Senatu Rzymłkiego był ná Cefárlłtwo przełłżłn *BielKron* 418v, 24v, 100, 101, 105, 107 (18); ktory [*Katon*] wten čás gdy Senat Rzymłki w radzie łiedział/ człłłtokroć zwyłł był Xiáłzki ná ratułzu czytać *KwiatKsiąż* G3v, Nv; *BielSpr* 12v; *PaprpPan* S4v, Gg, Ggv, Gg2, Gg3; Był ten obyczáy v Senatu Rzymłkiego/ łz gdy przedneyłzi łpytáni wotá łwoie podáli/ [...] tedy łię łuż drudzy wotłwániem niebáwłli *ModrzBaz* 28v; *NiemObr* 159, 160; *WujNT* 299.

»stolica rzymska« (1): Gdy pobożny Cefarz *Constantinus* Stłlice łwey Rzymłkiey/ Stłlicy Chryłtułłwey włłapiwłzy/ do Grecyey łię przeniołł [...] *PowodPr* 32.

Zestawienia: »jugerum [= morga] rzymskie« (1): Iugerum tedy Rzymfkie/ vczyni Puł morgą Mázowieckiego/ y ośm Pólek. *GrzepGeom* N2.

»pes [= stopa] rzymska« (1): Dźwięć *pedes* Rzymfkich/ vczynią pięć łokiet Krákówfkich. *GrzepGeom* Nv.

»poczet rzymski« = *okres lat piętnastu, używany przy obliczaniu kalendarza, a w szczególności przy oznaczaniu daty Wielkanocy* (1): [Te]go Roku będzie Złote Cifle 6. Okręgu Słonecznego 4. Pocżeth Rzymfki 6. *Goski ktv*.

»pręt rzymski« = *miara długości wynosząca około 4,5 m* (1): iż *Actus* ma ná dłużą y ná fzerzą fto y dwádźięściá *pedes*, które czynią prętów Rzymfkich po dźięściá *pedes* dwánaście. *GrzepGeom* Nv.

Szeregi: »(i) rzymski i grecki« = *Graecus et Romanus* *Modrz* [szyk 1:1] (2): Więc *Lucullus/ Silla/ Pompeius/ Brutus/ y ini Rzymfcy/ y Greccy* Hetmánie wfzytcy vczeni byli *GórnDworz* G4; *ModrzBaz* 97. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»rzymski i łaciński« (1): Tedy mniemáli Grekowie/ áby fię do nich pánftwo Rzymfkie przeniofło/ y tym fobie gorne myfli czynili: chcąc Rzymfką y Łacińfką fławę [...] zácmić *SkarJedn* 173.

W przen (4) : [*Hannibal*] zadał fobie iad/ [...] áby żywo w Rzymfkie ręce nie przyfzedł. *BielKron* 129v; Niebrzydźiły fię Rzymfkie wfzy temi słowy fáłz y łęż. *ModrzBaz* 60v; *KochProp* 12; *CiekPotrSzym*)?(3v.

2. Odnoszący się do średniowiecznego i współczesnego autorom cesarstwa zachodniego (od XV w. nazwanego Cesarstwem Rzymskim Narodu Niemieckiego); *Romanorum Miech, Modrz; Romanus Modrz* (162) : *BielKron* 217v, 326; *RejAp* 165v; Boże day/ áby to Rzymfkie imię/ ktore teraz niemála część Chrześcijánftwa pod fwą mocą ma/ fiłę fwoię ráczey obrociło przeciw nieprzyaciółom pánftwa fwego *ModrzBaz* 106; A Ty Rzymfki Monarcho RVDOLFIE fzcżelliwy/ Cefárzu Krześcijánfki y Pánie cnotliwy. Wfiaday ná koniá z fercem fwym Skánderbekowym *CzahTr* F.

Wyrażenia: »cesarstwo rzymskie« (7): HENrykus wtory/ rzecżony Klaudus/ trzecínafty Cefarz Niemiecki/ ten napirwfzy od Kúrfierftow ieft wybran ná Cefárftwo Rzymfkie *BielKron* 176; Potym Otto pierwfzy wielki Cefarz odiał to miáfto [*Kolno, tj. Kolonię*] Fráncuzom/ á ku Cefarsthwu Rzymfkiemu przyłączył. *BielKron* 285v, 170, 174, 175v, 188v, 198v.

»cesarz rzymski« = *Romanorum imperator Miech, Modrz; imperator Romanus Modrz* [szyk 30:5] (35): *MiechGlab* 67; To Práwo Máýdeburfkie [...] Otto wielki/ Cefarz Rzymfki [...] Miefzczánom dał *GroicPorz* a3v, a3v; *RejZwierz* bbv, 8, 29v; LAtá od národzenia Páná Kriftuá 805. Károlus fyn Pipinow krolá Fráncufkiego/ Cefarz Rzymfki rofkázował Węgrom *BielKron* 299, 231v, 278, 303v [2 r.], 326v [2 r.], 327 [2 r.] (12); á tá Wieżá/ to ieft/ Policya ftarádawna/ zá łáfką Bożą w Niemcách/ iáko ftoi táko ftoi: przedfię tám Króle/ y Cefárze Rzymfkie/ Káplan Koronuie *OrzQuin* I4, I4; *PaprPan* R2v; *ModrzBaz* [16], [16]v, 78, 80; około roku 1165. Cefarz Cárogrocki tenże Mánuel Kommenus [...] widząc iż Cefarz Rzymfki Fryderyk Bárbároffa rzecżony/ wielce Papieżá y Rzymfki Kościół przenáfládował: [...] zacne pofélftwo do Papieżá Alexándrá po dwa kroć wyprawił *SkarJedn* 256, 170, 200, 216 [2 r.], 217, d6v; *NiemObr* 61; *CzahTr* F; *SkarKazSej* 691a.

»krol rzymski« [szyk 82:8] (90): *MetrKor* 59/75; *LibLeg* 9/50v, 51, 11/40v, 42v; *ComCrac* 12v; á ktemu mowimy o Krolu Polfkim/ nie o Rzymfkim/ áni o Czełkim *OrzRozm* L2, L2v; Pořłał

krol Zygmunt poślá swego Kryżtofa s Szydłowcá do Prági do krolá Rzymśkiego *BielKron* 190v; Tegoż czáfu Cefarz obeślá Kfiążę Sálskie przez Mogutińskiego Arcybiskupá/ [...] áby przyjechał ná wybieranie Krolá Rzymśkiego do Kolná *BielKron* 209v; Aták Krol Rzymśki Ferdynánd/ zebrał lud rozmáitwego narodu/ byli Niemcy/ Słowacy/ Włózy/ Węgrzy/ Czechowie/ Polakow trochá *BielKron* 309; Látá 1412. Wypráwił fy Władzísław do Węgier/ á tám był od Zygmunta Krolá Rzymśkiego wdzyęcznie przyięt *BielKron* 384v, 162 [2 r.], 162v, 165v, 175 [2 r.], 190 (79); *LeovPrzep* D3v; *PaprPan kt*; *CzechEp* 378; *ActReg* 5.

»rzymskie krolestwo« [szyk 6:4] (10): FErdynandus krol Czeſki y Węgierſki á Rákufkie kfiążę/ ná krolestwo Rzymſkie koronowan w Kolnie Agrypinie 1530. *BielKron* 190v; Ellectia koronáciey thegoſz Máximilianá Krolá Czeſkiego/ ná Rzymſkie krolestwo: ktora ſie ſtála w Fránkfurcie v Menu *BielKron* 330, 168v, 210v, 328, 330v, [332²], LIII; *WujJudConf* 125v; *BudBib* I 441c marg.

»państwo rzymſkie« = *nomen Romanum* *Modrz* [szyk 11:5] (16): Oſſwieczoney [...] Iaduidze Marcrabiney Braⁿdemburſzkiey Rzymſzkiey państwa Electorcze ſtetyńſzkiey Pomorſzkiey Caľubſzkiey *LibLeg* 8/132; *BielKron* 289v, 290v, 291, [332²] [2 r.], [332²]v; Wyſławiſzy Duch ſwięty ſtan y ſpráwy ſtárego y nowego państwa Rzymſkiego y przełożonych iego/ thu dáley opowiedác raczy ſpoſob zginienia y zátrocenia iego *RejAp* 145v, 150v [2 r.], 170v, Ee4v; *ModrzBaz* 106 [2 r.]; ktora [jedność wiary] ſię w Niemcech przez ośm ſet lat záchowála/ y w niey narod ten był y w rzeczách ſwieckich/ á przenieſieniem do nich państwa Rzymſkiego/ vbłogóſławion. *SkarŻyw* 520; *OrzJan* 64.

3. Odnoszący ſię do ſredniowiecznego i współczesnego autorom miasta Rzym (24) : nogi im Pánowie zacni/ czáſem y Kfiążętá/ á záuſze fláchtá Rzymſka [...] vmywáią *ReszHoz* 120, 125, 126; *ReszList* 158, 162 [2 r.], 166, 171, 173.

W połączeniu z imieniem = rzymianin (1): Tego to [Grzegorza V] Cefarz Otho iáko krewnego ná ten ſtolec dał/ przeciw ktoremu Krefcencyus Rzymſki powſtał *BielKron* 175v.

Wyrażenia: »lud rzymſki« = rzymianie (1): poſłáli do Othoná Niemieckiego krolá/ áby lud Rzymſki wyzwolił od tego niegodnego Papieża. *BielKron* 174.

»miasto rzymſkie« = Rzym [szyk 9:3] (12): *ReszPrz* 26; Krotkie opiánie y ſwiádectwo/ o Mieſcie Rzymſkim/ o iego wierze/ y dobrych vczyńkách/ ktore ſię w nim dzieią *ReszHoz* 114; ták iż wy też iego [szatana] wierni dyſcypułowie ná Rzymſkie Miáľto/ gdzie ſię tá miłość náyduie/ ľáľkawi być nie możecie. *ReszHoz* 135, 114, 115 żp, 117, 134; *ReszList* 142, 179 [2 r.], 180, 182.

4. Odnoszący ſię do Rzymu jako siedziby papieſtwa; zwykle z zatarciem funkcji odmiejscowej, okreſlający jedno z wyznań chrzeſcijańskich: katolicki, też papieſki; *Romanus* *Modrz*, *JanStat* (1640) : *RejKup* k7; *KromRozm I* F3; *KromRozm III* O4, P2v; *Diar* 56; *KrowObr* B3v, 29v, 31 [2 r.], 55, 107 (10); Pychác Rzymſka/ *Sodomia*, *Simonia*, *Sacrilegia*, *bella*, *faſtus*, *et aliae Pompae*, toć vpaľć muſi *OrzList* h3v, e, h3; *RejZwierz* 60; Tho piánie potym Luter wyłóżył ná Niemiecky ięzyk głoziąc ſzeroko/ iż ľam Papież wyznawa złoſci Rzymſkie/ á wždy broni o nich powyádác *BielKron* 199; ábowyem wyle tych ieľth/ ták duchownych iáko ſwieckich/ ktorzy ſie ſkárzą ná Rzymſkые błędy w wierze krzeſciáńſkiey *BielKron* 199; Nie daie temu wiáry Herberſtyn/ áby on [książę Wasyľ] kiedy żądał v Papieża ľlbo Cefárzá pomázania ná Krolestwo Moſkiewſkie/ [...] gdyż on ieľth nieprzyaciélem Papieżowi/ [...] á mieni go być nie Papieżem/ ále Doktorem Rzymſkim *BielKron*

429v, 162, 163, 177, 177v, 187 (19); Bo náľz Kátholik ľáie ľudźiem różney wiáry, Ci záľię nárzekáią ná Rzymľkie przywáry. *Prot D*, B2; *RejAp* 76v, 114v, Ff3v; *KuczbKat* 75; *RejZwierc* 187, 195v; Przeto teź obrázy nietylko Rzymľcy Theologowie/ ále y Dámáscenus/ y Gregorius/ y inľzy księgámi proľtych ľudźi zowá. *WujJud* 49v, 174, 175, 187v; Ale y to dobrze baczmy/ że Concilia wľzyľtki Rzymľkie/ ktore ľie pod opánowaniem Papieľkim gromáďzá/ Powľzechnemi y wolnemi Synodámi być żadná miárá niemogá. *WujJudConf* 158v, 33, 49, 62, 91v, 92, 174; *CzechRozm* 73, 118v, 169; *ModrzBaz* 133; Tedy Papieź Dámáľus z onym zborem Rzymľkim/ wľzyľtko co ľię wiáry wyznáńia okoľo Duchá S. dotkľo poćwierdziľ. *SkarJedn* 176, 108, 117, 124, 128, 187 (12); *SkarŻyw* 335, 336; *StryjKron* 100; A iź wedle Kátholiki Rzymľkich piáľrzw/ rog máľy znáćzy Antychriľtá *CzechEp* 380, 376; *CzechEpPORz* *; Niechayże káďzy báćzny rozľáďza/ iákie to plotki y nieľtátek/ tych Rzymľkich forytarzow. *NiemObr* 54, 58 [2 r.], 59, 66 [2 r.], 85, 87, 158; POľle Papieľki Rzymľkiego narodu/ Vczyľz nas drógi/ á ľam chybiaľz brodu. *KochFr* 21; *ReszPrz* 105; *ReszList* 182; *OrzJan* 27; *LatHar* [+12]v; *WujNT* 125 *marg*, 525, Vvvvv2v, Xxxxx; *SarnStat* *4, 175, 176, 192, 193 [2 r.], 214; *PowodPr* 32, 45.

W poľáćzeniach szeregowych (10): Ale ten S. Rzymľki y ápoľtolľki koľcyoľ nye od ápoľtoľow/ ále od ľámego páná zbáwićyelá náľľego przodek áľbo przeľożeńľstwo wżyáľ *KromRozm III* N5v; A to co byľo v Zydow/ wľzyľtko ľie to v nas w Krześciáńľstwie náýduie/ bo ľie tákieź ná troie rozďzyelili/ iedni Rzymľcy/ drudzy Greccy/ drudzy Nowokrzćeńcy *BielKron* 119; *WujJud* 167v; *RejPosWstaw* [143²]v; *SkarJedn* 295; TEń ták święty zacny y wielki Doktor/ niech da świáďectwo o prawďdzie y náuce koľcioľá świętego powľzechnego/ Rzymľkiego/ Apoľtolľkiego. *SkarŻyw* 456; *CzechEp* 12; *ReszHoz* 135; *ReszList* 154, 179.

W przeciwstawieniach: »carogrodzki (3), grecki (2), konstantynopolski, ruski ... rzymski« [*w tym: ruski abo grecki* (1)] (6): *KrowObr* 29v; Y trwáľi [*Ormianie*] w iednoćci koľcielney y pod poľľuźeńľstwem ľtholice Rzymľkiey (á nie Carogrockiey [...]) *SkarJedn* 304; W ćzym [*w zachowaniu jednoćci Koľcioľa*] dáľeko byľ záwźdy báćźnieyľzy Koľcioľ Rzymľki/ á niźľi Grecki. *SkarJedn* 370, 39, 251, 385.

Wyrażenia: »biskupstwo rzymskie« (1): Kto ľię temu dwoiemu iego byćciu w Rzymie y wyćiekáńiu Piotrá S. do inych koľcioľow poľľugi [...] przypáľrzy: á iáko w niebyľnoćci ľwey przez inne vćńie ľwe/ Biskupľstwo Rzymľkie ľprawowaľ: [...] *SkarJedn* 98.

»brewiarz rzymski« (53): Ziáwienie S. Micháľá Archáńioľá/ wyięte z Brewiarzá Rzymľkiego. *SkarŻyw* 422; Skoro wľtáńieľz/ moľ z Koľcioľem BOźym. (*marg*) Z brewiarzá Rzymľkiego. (–) *LatHar* 4; Do Syná Boźego Páná Iezufa poráńna modlitwá koľcielna. (*marg*) Z Brew: Rzymľk. (–) *LatHar* 20, 13 *marg*, 18 *marg*, 36 *marg*, 58 *marg*, 59 *marg* (52).

»rzymscy duchowni (a. duchownicy); rzymskie duchowieńľstwo« [*szyk* 5:3] (5;3): *BielKron* 221; á iefľi was nieľľuźńie á nie z miľoľci Páńowie Duchowni Rzymľcy/ iáko piľźećie/ Heretykámi zowá/ niech to káďzy oľáďzi. *WujJud* 21; *WujJudConf* 19v, 80v; IZ iuź Grekowie w tym ćzáćie/ to iefľ po tľm wygnáńiu Rzymľkiego Duchowieńľťwá z Buľgáryey/ ferce byľi do iednoćci świętey ľtráćili *SkarJedn* 230, 229, D3v; miaľ zá ľobá [*Jezus*] o tym [*o wygnaniu kupców ze świętyńi*] prorocťwo/ iź

to wczynić miał [...]. Ktorego iż Rzymfcy duchownicy nie máią: próżno ten przykład iego zá sobą ciągną. *CzechEp* 49.

»rzymskie godziny Panny Maryjej« [szyk 15:2] (17): Do tegoż Syná Bożego/ świętego Thomaśzá z Aquinu prośbá o rozmaíte dary. (*marg*) Naydzież iá w Godzinách Rzym: P. Máryey. (–) *LatHar* 21; Podziękowanie zá mękę Páńfką/ z prośbą o rzeczy rozliczne. S. Grzegorzowi przypifáne. (*marg*) Z Rzymfkich godzin Pánny Máryey/ y ftarych Hortuluśow. (–) *LatHar* 280; Druga bárzo nabożna [modlitwa] Kościelna/ w długich á ćiefzkich fráfunkách. (*marg*) Z Rzymfkich godzin Pánny Máryey f Krocona nieco. (–) *LatHar* 584, 12, 24 *marg*, 41 *marg*, 50 *marg*, 54 *marg* (17).

»kapłan rzymski« [szyk 19:10] (29): *OrzRozm* I2v; GDy zálie Aufzpurcánie wiáre odmienili/ rozgniewáli fie Rzymfcy kápłani/ wyfzli precz z Miáftá/ záluiać fie przed fwym Bifkupem ná Senat mieścki *BielKron* 216; á tak kápłani Rzymfcy znowu poświęćáli kościoły/ ołtarze po luteryaniech *BielKron* 230, 203, 206, 213v, 214 [4 r.], 217, 223; vkaż mi to/ iż nie może być żaden wrzędny Koronator Królewki/ mimo Kápłaná Rzymfkiego? *OrzQuin* V4; Król íam w Polśce íadzi: á Kápłan Rzymfki/ niech nas nie íadzi. *OrzQuin* Z; Króla Polfkiego od Kápłaná odrywałz/ y z Polfki wypádzáłz Arcybifkupá Gniéźniénfkiego/ Kápłaná Rzymfkiego *OrzQuin* Aa3, A3, G2, V2v *marg*, V4 [2 r.], V4v (15); *BudBib* b4; *StryjWjaz* C4v.

»kapłaństwo rzymskie« (1): Odrzucamy tedy ná ítronę wfzyftko kápłańftwo Rzymfkie/ chociaż pośługę íłowá Bożego pozwirzchną [...] zoftáwuimy. *WujJudConf* 147.

»kardynałowie rzymscy« [szyk 2:1] (3): Kárdynałow Rzymfkich przyięgá iaka. íift. 35. *KrowObr* Ss; *BibRadz* I 141a *marg*; *ReszList* 145.

»katechizm rzymski« = *katechizm wydany na polecenie soboru trydenckiego w latach 1562 – 1566* (1): Naydá też Plebani wykład obrzędow Krztu świętego/ w Káthechizmie Rzymfkim/ doftátecznieyfzy. *KarnNap* C2.

»katedra rzymska« = *stolica papiestwa* (1): Pátryárchowie ábo Bifkupi Miáftá onego [Konstantynopola] [...] poczęli fie nád Kátedrę Rzymfką mátkę íwá wnośić *PowodPr* 32.

»katolicki rzymski« (5): *SkarJedn* 230; *SkarŻyw* A2v; Haeretyk íeft káždy/ wedle Páwła S. który vczy przeciw temu co Apoftołowie podáli/ y co wierzy y trzyma kościoł Kátholicki Rzymfki. *WujNT* 747; A tego Bogá chwałć y miłuić przodkowie náfzy/ zá íedną powfzechną wiárą kátolicką Rzymfką/ [...] zoftáwili nam dawną Confederácią przeciw íektam *PowodPr* 43, 44.

»rzymska konfessyja« (1): Tá tedy Ewángelia/ nie Augfpurfkiey ále Rzymfkiey Confelfyey/ przepowiedána íeft po wfzytkiemu íwiátu *WujNT* 103.

»rzymski kościół« = *świątynia Kościoła katolickiego* (1): kápłani ípiewáli exekwie/ y inne Cerymonie czynili/ iáko w Rzymfkich kościelech bywa *BielKron* 222.

»rzymski krześcijanin« = *katolik* (1): iż nie tak przed tym wierzoño o duchu íwiętym/ iáko teraz Rzymfcy krześcianie dzierżá. *CzechRozm* 14.

»księża rzymscy (a. księża rzymska)« [szyk 5:3] (8): *BielKron* 200v; iáką [spowiedź] íobie ich Miłość kśięża Rzymfcy poftánowali. *WujJudConf* 82, 88v, 123, 244v; Iáka tedy różność dniá od nocy/ thák różne íá poftępkí Rzymfki Xiężey/ od ípraw y poftępkow Apoftolfkich *NiemObr* 88, 39, 155.

»legat rzymski« (1): STároftá iednéy pániéy rofkazał obiáwić/ Ze Legatá Rzymfkiego v niéy miał poftáwić *KochFr* 31.

»rzymska litanija« (1): Zá Krolowá. (*marg*) Po wielkiey części z Rzym: Litániey. (–) *LatHar* 627.

»miasto rzymskie« = *Rzym jako stolica papieństwa* [szyk 6:2] (8): Záprzec fię nie możesz Heretyku/ y to dobrze wiesz iż w mieście Rzymfkim Piotrowi ś. pierwsza śtolicá Biskupia podaná ięst. *SkarJedn* 92, 90, 91, 93; Y poftánowił vdać fię ná pielgrzymowanie [...] pierwey chcąc mięskanie Apóstołfkie/ święte miásto Rzymfkie nawiedzić. *SkarŻyw* 353, 93, 408 *marg*; Ey toć twoię stolicę, przednieyższego Miásta, Pietrze miły, Rzymskiego, záśiádlá niewiásta. *CzechEp* 417.

»msza rzymska« (1): Tákże y Mszą Rzymfką widzimy być przeciwną temu Sákrámentowi [*tj. eucharystii*]. *WujJudConf* 179.

»rzymski mszał« (63): Modlitwá kościelna kiedy dzwonią w południe/ o męce Páńfkiey/ zwłáfczázá w Piątek. (*marg*) Z Rzym: Mszałá. (–) *LatHar* 54; Przy krotfzych prósbách Kościelnych/ ktore Kollektámi názywáią/ modl fię ták. (*marg*) Z Rzym: Mszałá. [...] (–) *LatHar* 87; O náwrocenie Odfzczepieńcow/ iácy fą Grekowie y Ruś. (*marg*) Z Rzym: Mszałá. (–) *LatHar* 621, *kt*, 11 *marg*, 48 *marg*, 55 *marg*, 88 *marg* (63).

»nabożeństwo rzymskie« = *wiara, religia katolicka* [szyk 9:8] (17): *SarnUzn* D8; *CzechEp* 10, 14, 427; Choćiaz ci to nabożeństwo Rzymfkie/ ięst náturze ludzkiey fkázoney y miłe y wdzięczne [...] *CzechEpPORz* **4v, *2, *2v, *4, **4, **4v [2 r.], *; W Rzymfkim nabożeństwie/ lubią ty ciemności/ brzydząc fię prawdziwą światłością Ewánieliey *NiemObr* 84, 59, 159 [2 r.]; Przydáne ięst krotkie opifanie nabożeństwá RZYmfskiego/ pierwey potoczneho: á potym ofobnego *ReszPrz kt*.

»odpusty rzymskie« (3): *RejWiz* 160v *marg*, Cc8; Leo papież obawáiąc fię iákýego odstápienia ludzi od odpustow rzymfkich/ vftáwił y obiáwił nowym wyrokiem y inne odpusty *BielKron* 194v.

»papieństwo rzymskie« (4): Abowiem tám obiecuiecie bronić/ nie kościołá onych Apóstołow vbogich ále papieństwá y páńfthwá Rzymfkiego/ poćciwości *KrowObr* 131v, 128, 131v; ktory [*Benedykt IX*] oddawfzy fię czártowi y z vrzędem y ze wfzyftkýemi fprawámi fwoiemi dofzedł był Papieństwá Rzymfkiego *RejAp* 165v.

»papież rzymski« = *papa Miech* [szyk 221:32] (253): *MiechGlab* 18, 57; *KromRozm III* P3, P4v; *Diar* 45; Przefto obatzywfzy Konftántynus Cefarz takowá pychę Papieżá Rzymfkiego/ názwáł go iáwnie Bogiem ziemfkim. *KrowObr* 8v; bylá tákież wielka niezgodá/ miedzy trzecim Bonifácyufem Papieżem Rzymfkim/ á miedzy Pátryárchą Konftántynopolfkim *KrowObr* 29v; Otho máfz przed otrzymá náukę Papieżá Rzymfkiego Antykryftá *KrowObr* 51; iż tá Mfza wáfzá/ nieięst poftánowioná áni od Kryftulá Syná Bożego/ áni od Apóstołow Świętych iego/ ále ięsth poftánowioná od Włochow Rzymfkich Papieżow. *KrowObr* 199, *kt*, B3v, Cv [2 r.], C4v, D (87); *OrzList* hv, h2; ktorá [*koronq*] Koronowány ięsth Bolefław Chábry Krol náfz pierwszy przez Gándencyulá [!] Arcybiskupá Gnezneńfkiego/ z rofkazánia Benedyktá VII. Papieżá Rzymfkiego. *OrzRozm* D2v, C, F3 [2 r.], F3v; W tym mieście [*tj. Awinionie*] ftolec Rzymfkich Papieżow był przed tym *BielKron* 281, 145v, 166, 190 [2 r.], 193, 196 (10); *OrzQuin* K, K2v [4 r.]; *RejAp* 196v; Słufznie fię náfzy Prełáci Powfzechnego Kościołá/ y Papieżá Rzymfkiego widomey głowy iego ná świecie trzymáią *WujJud* 117, 7v, 24v, 194; *WujJudConf* 125, 141v, 170v; á wždy tho wfzyftko Krzesćiánie ná rofkazanie Pápieżow Rzymfkich

chować: á o vřtawy Iezufá wářzego málo co ábo nic dbaćie *CzechRozm* 73, 6, 70v, 73, 81, 81v [2 r.], 169, 255; iř Alexándryřfki y Antyofki Pátryárchá do tego czáfu zá głowę řwoię y řtarřzego/ nie Cárogrockiego/ ále Rzymřkiego Papieřá ználi. *SkarJedn* 251, 118, 139, 172, 211, 242, 252; *Skarřyw* 392; *StryjKron* 100, 295; iř bez wřzego řporu y wářpliwořci/ nie kto inřzy ieřt Antichryřtem/ iedno Papieř Rzymřki. *CzechEp* 323; Ani mowi [Chryřtus]/ oto ná mieyřce Piotrowe/ ábo oto w ořobie Piotrowey Papieř Rzymřki pář wás bęďdzie. *CzechEp* 331, *4v, 9, 13, 14 [2 r.], 16 (53); Przyďdzie mi iuř porządnie mowiř/ o władzy y zwierzchnořci Papieřá Rzymřkie⁸⁰/ ktorego pochlebny/ ná řtolicy Piotrowey řáďzář. *NiemObr* 48; Potym ielczce czás niektory/ opieráli řię y drudzy Celářzowie/ niehcąc ďác Papieřom Rzymřkim nád řobą przewoďřić *NiemObr* 63; Było wiele luďzi zacnych y vczonych onych czářow/ ktorzy tę czářtowřką pychę w Papieřách Rzymřkich/ gánili/ y przeřiwko iey piřáli *NiemObr* 154, 20, 24, 38, 41, 48 (50); *ReszPrz* 29; *ReszList* 143; *OrzJan* 119; Wielka tedy ieřt przewrotnořć oďřzczepieńcow/ ktorzy z tych řłow/ nie iednego ktorego Rzymřkiego Papieřá/ [...] ále wřzytkie Papieře [...] Antychryřtem onym przednieyřzym vczynić hcą *WujNT* 716, 51, 60, 288, 525; *PowodPr* 31.

»papieżowa rzymska« (1): my przedřie pořtáremu więcey bęďziemy řluchář/ Ianowey ořmey Papieřowey Rzymřkiej/ [...] á niřřli tych Heretykow *KrowObr* 236.

»pasterz rzymski« (2): Aleć iedno te řą prawďřiwe owieczki Boře/ ktore iednego Pářterzá Rzymřkie⁸⁰ řluchář/ ktoremu w Pietrze rzeczono: Pář owieczki moie. *WujJud* 18v, 30v.

»patryjarcha rzymski« (1): A coř to g rzeczy/ iřeby Papyeř/ to yeřt biřkup á pátryárchá Rzymřki teř zwirzchnořć myář myeř? *KromRozm III* N3.

»powszechny rzymski« (1): To teř prawďřiwe Kořćioł Powřzechny Rzymřki o řwey náuce trzyma. *WujJud* 131.

»prałat rzymski« [szyk 2:1] (3): *WujJudConf* 117; Tu z tego iednego mieyřcá czyřelniku miřy/ obáczřć mořeř/ z iáķą opářrzností/ Ich mořć Prałáci Rzymřcy/ piřmo řwięte przywoďą/ y gwałtem ná řwá řtronę náciáģář *NiemObr* 21, 90.

»rzymskie procesy (a. [processyje])« = *dekretały* (1): *BielKron* 393v; [A ták Mikołay Pięniářek Stárořtá Kráķowřki [...] Ianá Biáľká/ Ianá Lelowřkiego Wicárie ich/ Marćina Rymřřę Mánřyonarzá/ y innych wiele ktorzy przyimowáli Rzymřkie Proceřřie to ieřt/ liřty przeřiw práwu Polřkiemu w Dáľmutiach z Kořćiołá wywłokřzy z miářtá wignáľ. *Respons* K3 [*idem: BielKron: procesy*]].

»reliija rzymska« [szyk 2:1] (3): *StryjKron* 567; *SarnStat* 868; iř to Kroleřtvo Polřkie ieřt zdawna ná religiey káťolickiey Rzymřkiej zářáďzone *PowodPr* 44.

»stolec rzymski« (1): Piřáľ teř [Erazm z Rotterdamu] y Luterowi przyiácielřkim obyczáiem/ áby przymowek przeřtáľ przeřiw Stolcu Rzymřkiemu *BielKron* 195.

»stolica rzymska« [szyk 86:26] (112): iř ápořtolřka řtolicá/ to yeřt Rzymřka/ vřtáwyoná yeřt oď bogá pewnym á nyeporuffonym grunthem áľbo vtwardzeniem *KromRozm III* P4, N7, O2, O4, O8, P4v, P5, Q2; *KrowObr* 127v; *RejAp* CCv; *KuczbKat* 75; v ktorych [doktorów Kořćiołá] wiďřićie w iáķiey wářnořci thá Rzymřka řtolicá záwřďy řľuřřnie byľá? *WujJud* 33v, 117v; *WujJudConf* 10; Theodorytus [!]/ řtolica Rzymřka/ powiáďa/ trzyma řzáďzenie wřzytkich kořćiołow wřzytkiego řwiáťá *SkarJedn* 112; Przetořz do teyře Rzymřkiej řtolice záwřďy wřzytko Chřeřćiáńřtvo okoľo wjznánia práwřy

wiary Chryśtuśowej wćiekáło *SkarJedn* 146; Wfzákże my Etyopiánie w tákíey wadze mamy ftołicę Rzymfką: ifz tych nogi cáłuiem/ ktorzy z Rzymu do nas przychodzą *SkarJedn* 310, A6, A8, A8v, [A*2], 84 (67); *Oczko* 30; Tym czálem oni Biškupi ktorzy przy S. Chryzořtomie fтали/ ćierpiąc od przeciwnych onych Biřkupow przenáfládowáníe: do Rzymfkiey fię ftołice wćiekli *SkarŻyw* 89, 26, 318 [2 r.], 319, 321, 336; á ten rog ábo Antychriřt [...] ná beřtyey oney/ to ieřt/ ná páńřtwie y ftołicy Rzymfkiey wřiadł *CzechEp* 380, 379; *NiemObr* 15, 20, 48, 54 [2 r.], 57 (11); *ReszPrz* 69; *ReszHoz* 138; *WujNT* 96, 97 *marg*, 288, Yyyyy4; *PowodPr* 31, 32; Przetoż ftołicę Rzymfką ř. Piotrá ftołicą Apořtolřką ftarzy řwięci y Doktorowie zowią *SkarKaz* 607a; *SapEpit* B4v.

»wiara rzymska« [szyk 21:20] (41): Biřkup Konřtancieńřki Ianá Hugliná dał řpalić zá odřzczepieńca/ yż odřtápił Rzymfkiey wiary w Merřzpřrgu. *BielKron* 204v; Papieř pořłał do Niemiec trzech Biřkupow z Indultem/ áby námawiali Luteryany káplany ná Rzymfką wiárę *BielKron* 234, 198 *marg*, 208v, 215, 217, 222v (11); *OrzQuin* Kv; *RejAp* 179v; A mać ieřzcze y bęďdzie miał Pan Bog y w Niemcách/ y w Helwecyey/ we Fráncyey/ w Szkocyey/ w Dáníey/ w Niderlánćie/ niezliczone ludźi; ktorzy prawďziwą á Powřzechną wiárę Rzymfką mocnie trzymáią *WujJud* 2, 7, 8 *marg*, 21v, Mmv, Nn2v; *SkarJedn* 230; *StryjKron* 100 *marg*, 427; choćiaż Rzymfkiey wiary wodzowie ząwřždy infřzych w fák řwoy wypráwić fię kuřili *CzechEp* 12, 12, 13, 54, 81, 83, 108; *CzechEpPOrz* *4v; *ReszHoz* 135; *ReszList* 154, 190; Tenże Doktor vczy/ iř wiárá Rzymfka táż ieřt co y Kátholicka. *WujNT* 525, 525 [4 r.], Bbbbbbb3v [2 r.]; *PowodPr* 43.

»rzymski zakon« = *wyznanie, religia katolicka* [szyk 8:2] (10): *StryjKron* 552, 572; KV tęmu téż obiecuiemy [...] wřzech przerzeczonych Křiążąt źemie Wołyńřkiey obywatelów/ y potomków ich/ ták Rzymfkiego iáko y Grćckiego zakonu bęďących/ w ich řtarádawnéy ćci [...] záchowác *SarnStat* 115 [*idem* 1192]; iednák kauzy Duchowné zakonu Rzymřkiego křórebykolwiek ná tym řáďdzie Kápturowym były řáďzone/ wolnémi czyniémi y kářsuiemi od wřzelákich Dekrétów *SarnStat* 876, 1059, 1062, 1063, 1188, 1192 [2 r.].

»zbor rzymski« = *Kořciół katolicki* (1): A ták iáko członek řwiętego zboru Rzymřkiego powtarzam/ y profzę dla Páná Bogá/ ábychmy [...] Polakow ná fie nie iątrzyli *BielKron* [332³].

Zestawienia: »biskup rzymski« [szyk 162:66] (228): *MurzHist* N2; A wřtáwá kořcyelna każe/ áby řye żadne wřtáwy w kořcyelech nye wřtáwáły/ mimo zdánye Rzymřkyego biřkupá. *KromRozm III* O5v, N3, N6, O2, P, P2v (11); Powiedz mi profzę ćie? kto tákowe hárdę y pyřzne przezwiřko/ PAPA/ dał Biřkupowi Rzymřkiemu? *KrowObr* 7; Izafz niewieřz: iř fię przed thym Fokářem Biřkupi Rzymřcy Papieřmi nienázywáli *KrowObr* 7, 6v [3 r.], 7 [2 r.], 8, 17v, 18 [2 r.] (25); *BielKron* 254, 255; *RejAp* 133; *HistRzym* 127v; *BiałKat* 123v; řłuřznie teř y řpráwiedliwie Cefarz y wřzyřcy Krolowie Chřeřciáńřcy zwierzchność Biřkupá Rzymřkiego iáko práwego namięřtniká Páná Chřiřtuśowego á potomká Piotrowego/ ćzczą y wáżą *WujJud* 84v; Ten przełożony od Bogá nie od ludźi/ ieřći v nas Biřkup Rzymřki/ ná ktorego ten wrząd należy. *WujJud* 153, 6 *marg*, 27, 84v *marg*, 117, 117v (18); *WujJudConf* 6v, 84v, 117, 126v, 140, 151; *BiałKaz* Kv; Biřkup Rzymřki od wiekow Apořtolřkich ářz do tego czáfu zwierzchnośći řwey od Bogá dáney/ náď wřzyřtkimi po wřzem řwiećie Chřeřciáńřkimi kořcioły wřywał *SkarJedn* A8; Auguřtyń S. wylicza Biřkupy Rzymřkie/ y kładzie pierwřzego Piotrá S. *SkarJedn* 92; Na przywileie y nawyřřze Pářterřtwo y Biřkupřtwo Piotrá S. w

kościelne Chryśtuśowym/ wśtąpili prawem Bożym Biśkupowie Rzymścy *SkarJedn* 101; áby fię Koncilia bez dozwołenia Rzymśkiego Biśkupá nie zbyráły/ ani żaden Biśkup potępiony był. *SkarJedn* 106, A3v, A8, 32, 89, 101 (61); Prawo kościelne każe/ áby wśprawach wielkich nic fię bez Biśkupá Rzymśkiego nie śtánowiło *SkarŻyw* 394, 88, 89 *marg*, 93 [2 r.], 211, 316 (17); *CzechEp* 323, 370, 411; á ci śá Biśkupi/ ná mieýścu inśzych Apośtołów: á ná mieýścu Piotrowym śam Biśkup Rzymśki. *NiemObr* 29; Iż teź w Rzymie Piotr vmárl/ y to nie k rzeczy/ áby dla tego Biśkup Rzymśki Piotrowę zwierzchność wśurpowáć miał. *NiemObr* 52; iż nie tylko fundámentu/ ále y namnieýśzey podpory w piśmie ś. tá śtolicá Biśkupá Rzymśkiego nie ma *NiemObr* 55; K temu y to fię pokázuie/ z Hiśtorykow/ iż fię ná ten czás/ Biśkupi Rzymścy/ v Cefárzow ordinácyey dokupowáli. *NiemObr* 60, 26, 29 [2 r.], 30, 47, 48 (65); *ReszPrz* 29, 107; *ReszHoz* 138; Ízáfárzem naywyźśzym vczyńił Pan Bog Piotrá świętego Apośtołá ſwoiego/ y wśyśtkie po nim inne namiestniki/ Biśkupy Rzymśkie *ReszList* 151, 151, 152; Przetoź wielki ieśt niewśtyd y bluznierśtwo dzieśieýśzych haeretykow/ [...] ktorzy [...] namiáśtká Chriśtuśowego Biśkupá Rzymśkiego Antychriśtem czynią *WujNT* 103, 461; *PowodPr* 32; od Rzymśkiego Biśkupá dzielić fię/ toź ieśt co fię dzielić od kościołá Chryśtuśowego *SkarKaz* Oooo2c, 417b, 550a, 607a.

»kościół rzymski« = *Romana Ecclesia* *JanStat* [szyk 354:157] (511); *GlabGad* K; *LibLeg* 7/69; *SekłWyzn* A, a2, a4, c2v [2 r.]; *RejKup* z5; Grekowye/ Ormyánye/ Indy y wśłytycy Azyátycy y Afrykani wyęcey ſye ĩnám y z Rzymśkim koścyołem/ niźli z wáśśymi Luterany/ Sákrámentarzmi y Nowokrzeczeńcy zgadzáyą. *KromRozm I* E4, E4, E4v [2 r.], G4 [2 r.], G4v [2 r.], I2v [2 r.]; a terás przyśzedł na drogę światłości i prawdy/ i od kacérśtwa się ku matce świétei/ kościołowi Rzymśkiemu nawrócił. *MurzHist* D2v, C3v, C4v, F3, M3v, N2, N2v, T3; Abowim/ yáko ya ſlyśfę/ od tych dwu [cesarzy Konstantyna i Fokasa] Rzymśki koścyoł á papyeź władzą wzyął y zwirzchność nád inymi koścyoły. *KromRozm III* O8v, L6, N5v, N6v, O, Ov [2 r.] (11); Bo ten dzieſieýśzy kościoł Rzymśki/ nie ieśt budowanie Apośtołów ſwiétych/ ále ieśt budowanie Papieźow/ Báłwochwálcow y Apośtatow *KrowObr* A3; prześtho dáleko więcey przyśtoi/ áby dzieſieýśzy kościoł Rzymśki/ był náźwan iákim dworem wielkim/ ſwowolnym/ y nietzyśłym/ matką wśyśtkich złości y bluznierśtw/ a niśłli kościołem. *KrowObr* A3v; prześto tedy ten Vigiliuśz Papieź fáłśzywie kościoł Rzymśki názywá máthką y miśtrżową inśzych kościołow krześciáńśkich *KrowObr* 24v, A2v, A3, A3v [2 r.], A4, B [3 r.] (44); ten [cesarz Anastazjuśz] pośłał do Papieźá chcąc bronić Rzymśkiego kościołá od kácerzow *BielKron* 167v; Acźkolwiek był Iágiełło wśytki pokrzył w Litwie iáko oćiec ná Krześciájáńśką wiárę wedłóg kościołá Rzymśkiego/ wśzákke ſie ich wiele ku Greczyźnie z Mośkwą obrociło *BielKron* 412, 146, 155v, 157, 162, 163v (32); *LeovPrzep* C2; *RejAp* 76v, 116; Świéty powźezchny y Apośtolśki Kościoł Rzymśki/ wśytkich Kościołow mátką y miśtrżynią być wyznawam *WujJud* 27; tylko śam ieden był y ieśt Kościoł Rzymśki/ do ktorego niewiárá y błędy [...] nigdy przyśtępu mieć niemogły *WujJud* 121, kt, bv, 1, 8 *marg*, 14v (48); *WujJudConf* 7v, 12v, 15, 127v, 161v; *RejPosWstaw* [143²]v, [143⁴], [143⁴]v; *StryjWjaz* C4; *CzechRozm* 223; Auguśtyn S. w kościele Rzymśkim/ piśze/ záwźdy Apośtolśkiey ſtolice przodkowanie trwáło *SkarJedn* 111; By nie Rzymśki kościoł/ iuźby chrześciánie dawno z heretyczáwśzy ſpogánieli *SkarJedn* 151; Grekowie odrywánia fię od kościołá Rzymśkiego/ przyczyny ſzukáiąc/ Lácinśkiemu Kościołowi w tym przyganiáć pocźeli *SkarJedn* 176; Tego tylo

dotknę/ iż tak wielki był iad Grekow przeciw Rzymłkiemu kościołowi/ iż by byli y pod ziemią potwarzy nań łzukáli *SkarJedn* 240; A w Mołkwie tak rzecz ieſt brzydka Rzymłkiego Kościoła Chrzeſćianin/ iſz go za pogániną poczytáią *SkarJedn* 350, A3, A3v, A4 [2 r.], A7v, A8v [5 r.] (199); iż ci ſwięci wſzyłcy w Papieſtwie byli/ wſzyłcy ſie wkoſćiele Rzymłkim y w iego iednoſci wychowáli *SkarŻyw* A3v; O łzczeſliwy koſćiele Rzymłki/ w który Apoſtołowie wſzytkę ze krwią ſwoią náukę włali *SkarŻyw* 408; Mieyże za to/ namilſzy czytelniku/ iſz Koſćioł Rzymłki/ łtolicá Piotrá ſwiętego/ tá ieſt łamá ná ktorey Piotrowá wiará nieuſtáie *SkarŻyw* 601, A2v, A3v [3 r.], A4, 62, 80 (45); *StryjKron* 275, 482, 587; Aczkołwiek ci y to inſza/ kupce/ iákich ieſt pełen koſćioł Rzymłki/ z koſćioła Bożego wygnáć: á inſza człęká przełádowác y mordowác. *CzechEp* 30, 11, 14, 63, 76, 111 (27); *NiemObr* 19, 53, 88; *ReszPrz* 30 [3 r.], 31, 32 *marg*, 33 [2 r.], 39, 111; *ReszList* 143, 144, 179, 191; *ActReg* 16; Pod rozłádek Koſćioła S. Powłzechnego Rzymłkiego wſzytko niech podłęże. *WujNT kt*, 3, 125, 288, 349, 393 [2 r.] (31); *SarnStat* 115, 193, 380, 382, 939 (8); *PowodPr* 31 [2 r.], 32 [2 r.]; Po wſzytki wieki częſćiey niſli łto łat miał koſćioł ł. Rzymłki y powłzechny łudzie ſwięte/ ktorzy cudá mocá Bożą czynią. *SkarKaz* 418b, 419b, Oooo2c; *SkarKazSej* 682a.

Szeregi: »apostolski, (a, i, to jest) rzymski« [w *tym*: *apostolska, rzymska stolica* (8)] [szyk 9:1] (10): *KromRozm III* O8, P4; *KrowObr* 127v; Summá w krotkoſci/ dlaczege y kiedy Grekowie ołdłapili od iednoſci koſćioła Bożego y poſłuſzeńtwa Stolicy Apoſtołłkiey Rzymłkiey. *SkarJedn* A8, 369; naprzod niedaymy w łobie gáſić wiary S. powłzechney Koſćioła Apoſtołłkiego Rzymłkiego *SkarŻyw* 114, 26, 80; *WujNT* 96, 288. [Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.]

»(tak) rzymski, (i, jako (i)) grecki« [szyk 10:3] (13): krzełt żadny/ tak Rzymłkim obyczáiem iáko Greckim/ áby nie był odnawian *BielKron* 171v; Skądkołwiek rzeczeni łą Ruſzacy álbo Mołkwá/ wſzyłcy łą Słowienłkiego ięzyká/ y Krzeſćijanie/ iedni obyczáiem Greckim/ drudzy Rzymłkim. *BielKron* 427, 420; *StryjKron* 587; *CzechEp* 355; *SarnStat* 115, 1059, 1062, 1063, 1188, 1192 [2 r.]. Cf Wyrażenie przyimkowe. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r., w przeciwstawieniu 1 r.]

»rzymski co i katolicki« (1): Skąd znác/ że iáko ieden y tenże ieſt koſćioł Rzymłki co y Kátholicki: tak teſz iedná y táſz wiará ieſt Rzymłka ktora Kátholicka. *WujNT* 525.

»rzymski i (albo) łaciński« [szyk 4:1] (5): *SkarJedn* 39, 218, 229, 349; Znác pewnie iſz ná początku w Ruſi Rzymłkie y Łaciński koſćioły były *SkarŻyw* 576.

»rzymski a papieſki« (1): Cypryan S. [...] do Korneliuſá papyeſzá w trzećim liſcyeczynie wſy zmyenkę łtolice Pyotrowey/ to yełt Rzymłkyey/ á papyełkyey/ [...] przykłáda: [...] *KromRozm III* O2.

»Piotrow (a. Piotra), to jest rzymski« [szyk 3:1] (4): *KromRozm III* O2, Q2; ále wiará Piotrowá/ to ieſt Rzymłka (wedle obietnice Páńłkiey) nigdy nievłtála. *WujJud* 7; *SkarJedn* 177.

Wyrażenie przyimkowe: »po rzymsku« (7): Ceſarz w Aułzburku rołkazál/ áby załię po Rzymłku Boża chwałá byłá w koſćielech *BielKron* 230; wierzy ten Krol [Jan] w Kryłtuſá y Ewángieliey/ włzakże nie po Rzymłku. *BielKron* 462, 230v, 238; *SkarJedn* 265 *marg*; *CzechEp* 100.

~ Szereg: »lubo po grecku, lubo po rzymsku« (1): O iákobyłmy łię w łobie vćiełzyli/ [...] gdybył my my do wálzego/ á wy do náłzego koſćioła chodząc/ [...] lubo po Grecku/ lubo po Rzymłku/ Ofiary przenaſwłtłſze czynili *SkarJedn* 366. ~

W przeni (18) : Ale nie dziw/ iż w tym Babilonie Rzymskim nic/ ani na Bogá/ ani na Doktory kiedy co dobrze mówią [...] żadnego baczenia nie mają *NiemObr* 54, 55.

Wyrażenia: »ławica rzymska« = *Kościół katolicki* (1): wszyscy przeciwnicy ławicy tej Rzymskiej/ o tę łkając łby sobie potłuką *OrzList* h2v.

»matka rzymska« (3): Nie miał Páweł ś. tych praktyk Włoskich matki Rzymskiej/ która miśternie swoje towary pokrywać zwykła. *NiemObr* 87, 86, 87.

»Piotr rzymski« = *papież* [szyk 9:3] (12): A nuż ten Piotr Rzymki z Biskupy Polskimi zbłądzi/ więc my nań naprawę wzytykiego Królestwa Polskiego [...] przypuścić mamy? *OrzQuin* G, G, I2v, Xv, X2, X2v; od tego Piotra Rzymskiego y pasterza wzytykich owiec Chrytuśowych kto odstąpi/ do prawdy Bożej nie trafi. *SkarJedn* 144, A4v, 144, 153, 166, 167.

α. *W funkcji rzeczownika*: »rzymscy« = *katolicy* (1): Henryk brat w wiązał się w Lipko Drezde y inne państwa. Kurfierst brat był natym/ aby mu tego pomagał/ bo był tej nędzye/ iż miał trudność mieć od Rzymskich *BielKron* 217v.

a. *W połączeniu ze zwykle złośliwymi określeniami papieża i katolicyzmu używanymi przez innowierców* (112) :

Wyrażenia: »antykryst rzymski« = *papież* [szyk 46:2] (48): Odrzućcie fałszywe Băránki/ y Antykrysta Rzymskiego/ nauki/ y rozmiłujcie się Băránka tylko jednego na prawicy Bożej siedzącego Pána Iezu Kryta *KrowObr* 70; Toć są ty wielebne Reguły/ nie od Iezu Kryta syna Bożego [...] wtawione/ ale od oycá kłamce Diabła wymyślone/ y od Antykryta Rzymskiego potwierdzone *KrowObr* 137; [o Grzegorzu VII:] O niewfthydliwy Mnichu Antykryście Rzymki/ w ktorejżeś się tego fskole nautzył/ aby Bog wżechmogący księdom/ albo kościelnym flugom/ wciwego małżeństwa bronił y zakazał? *KrowObr* 235, C [2 r.], C4, 2, 72v, 73v (25); a przez ten rog mały rozumieć się Antykryt bądź Machomet/ bądź też Antykryt Rzymki *BibRadz* I 451a marg; *BielKron* 226v; *OrzQuin* K [4 r.], K2v; *CzechRozm* A3v, 262, *; Znałem ja niektóre [...] którzy [...] iż się im niechciało nędzy cierpieć domá/ [...] których Antychryst Rzymki/ przez swoje dawniejsze dworzány/ tymi iabłuzkami swoimi połowił *CzechEp* 350, 104, 110, 152, 172, 177 (11); *CzechEpPORz* *3v; *NiemObr* 162.

»bałwanstwo rzymskie« = *katolicyzm* (1): podobalo się też Luteryanom/ oznaymić przez listy wzytykę rzecz która się toczyła na Seymie w Kolnie/ krolowi Francuskiemu y Angielskiemu/ iako ftroná przeciwna wzgardziła Ewangelią świętą/ a ku Bałwanstwu Rzymskiemu przyniewala wzytyki. *BielKron* 209v.

»bestya rzymska« = *papież* [szyk 3:1] (4): Zawszy Bestia Rzymska była y ieft instrumentem do prześladowania Kościoła pańskiego *RejAp* Ff4v, Ee4v, Ff2v [2 r.].

»rzymska bożnica« = *Kościół katolicki* (1): który [błąd] wedle Dánielowego prorocstwa then niefromieźliwej twarzy Kfiadz Rzymskiej Bożnice Bałwan/ [...] w swej zaráźliwej winnicy hoynie rospłodził to ziarno *BibRadz* *2v.

»rzymska głowa« = *zwierzchnictwo biskupa Rzymu* (1): za których [apostołów] wieku y potym przez kilką set lat po Apostolech stał Kościół Powżeczny w doftatecznym porządku/ chociaż iefzcze tej Rzymskiej głowy y przodkowania jego nic słychać nie było. *WujJudConf* 125v.

»katolika rzymska; katolicy rzymscy« [szyk 24:22] (43;3): Gdyż oni mili pátrušowie: nie tylko ták między łobą łą niezgodni: ále fię áni z tą terážnieyřą Rzymřką Kátoliką zgodzą bárzo w wielu rzeczách *CzechEp* 36; to fię zá pomocą Bożą iásnie pokazać może/ iż terážnieyřa Rzymřkich Kátolikow frowřła y iádowitřa niř Káimowá řprawá *CzechEp* 36; Aleć zá nic v Kátholikow Rzymřkich ták řam Chriřtus Pan/ iáko y to co co [!] czynić rořkazař *CzechEp* 43; iż poniewař náuká Apořtolřka plácu w Papięřtwie nie ma/ ábo w Rzymřkiey X*(iędza)* K*(anonika)* Kátholice: tedy oná do Apořtořow nie naleřy *CzechEp* 361, 6, 26, 27 [2 r.], 28, 35 [2 r.] (45); *CzechEpPORz* *3.

»rzymski ksiądz« [szyk 3:1] (4): Rzadki powiedáią/ Ptak/ Fenix ná řwiećie/ ále dáleko rzádřzy Rzymřki Kxiądz tżyřty. *KrowObr* 228v; á gdy teř tego Bog nie kazař žebyřmy w Rzymřkiego księdzá Papięřá wierzyřli *CzechEp* 14, 425 [2 r.].

»rzymski pan« = *papieř* [szyk 1:1] (2): *CzechRozm* 220; ktory [*papieř*] řam ieřt wedle dekrétow řwych Bogiem, y Rzymřkim pánem *CzechEp* 421; [Znajomořć wolej Bořey kluczem Pan mianuje, ktory sobie rzymski pan hardzie przypisuje *OtwinPis* 162].

»papa rzymski« [szyk 4:2] (6): ále zgořá Antychriřt, ktorym iest Papa Rzymski, zá nic ma Boga oycow řwych *CzechEp* 414; Bo, á komu to więcey słuřyć może iáko Papię Rzymskiemu, ktory fię řam Bogiem czyni: řadnemu fię řadzić nie da *CzechEp* 420, 324, 405, 417, 421.

[»tatus řzymski«: Kto tedy nie jest skaran od Boga řlepotą, Uciekaj z tej Sodomy z serdeczną ochotą, Widząc tę Alchimiją tatusia Rzymskiego *BogowieFařsz* 200.]

5. *Łaciński (o języku i literach)* (9) : W tey źiemii wiele miařt wielkich á rořkořznych/ źiemią obřita/ dla tego teř tām Rzymiánie pogáni mieřzkáli/ cřego řą znáki wielkie iáko napifry Rzymřkie ná Kámieniu wielkim á drogim *BielKron* 285; bo té Tytuřy/ *PALatinus*, *Cařtellanus*, *Marřřalçus*, *Cancellarius*, *Theřaurarius*, *Capitaneus* [...] przez Króřá Polřkiego Z Rzymu mácie. Nie pięrwęy temi Rzymřkięmi řłowyy y Tytuřy Króř Polřki was obdárzyř/ ář řam pięrwęy tym imieniem *REX POLONIAE*, Łacińřkim obdárzóny [...] był. *OrzQuin* K.

Wyrażenia: »rzymski(-a) język, mowa« [szyk 3:2] (4:1): Ktemu Rzymřki ięzyk/ dla tego ieřt wzięty/ iż ci kthorzy nim mowili/ władářli wřzyřtkim řwiátem. Pátrř w. m. iż zá krolow Rzymřkich nie byłá w thákiey wadze Rzymřka mowá/ áni ták obřita: cřemu? *GórnDworz* F7v; *SkarJedn* 173, 216 [2 r.].

»rzymskie litery, pismo« (1:1): [*w mieřcie Awentikum*] Są y kámienie niekthore pořámáne Rzymřkięmi literámi wybite. *BielKron* 283; kthore [*wojsko rzymskie*] Báworowie/ Niemcy/ z drugiey řtrony Dunáię cřęřto wyganiáli y porařáli/ cře⁸⁰ ięřcře dziś řą znáki řtárych kámieniow pogáńřkich/ Rzymřkim piřmem wybithych *BielKron* 288.

Szereg: »rzymski to jest łaciński« (1): y [*cesarzowie rzymscy*] ięzykiem [!] Rzymřkim/ to ieřt Łacińřkim/ pánřřtwo ono řwiáta práwie wřzyřtkiego řprawowáli *SkarJedn* 173.

Wyrażenie przyimkowe: »po rzymsku« (1):

~ *Szereg*: »ni po grecku ni po rzymsku« (1): Ni po Grecku ni po Rzymřku/ nie dař mi goworzyć.
(-) Owo rzy & ć. *KlonřřalEcho* E4v. ~

6. *Zestawienia w funkcji nazw specjalnych* (8) :

»dom rzymski« = *nazwa ratusza we Frankfurcie nad Menem* [szyk 4:1] (5): wřzyřthcy z gořpod řwoich wyiecháli [...] y ziecháli do domu Rzymřkiego/ tho ieřt do Ratuřřá/ ábowiem w Fráńkfurcie ták

Ratułz przezywaią *BielKron* 330; Záthym Cefarz ze wżytkimi kfiążęty nowego Rzymfkiego krolá/ ná dom Rzymfki/ to ieft ná Ratułz prowadzili *BielKron* 331, 331, [332³] [2 r.].

»koperwas(er) rzymski« = *siarczan żelaza* (1): *FalZioł* I 6b; [Weźmi octu [...]/ włoż weń otroćin miedziánych/ [...] Koperwáfu Rzymfkiego/ Háłunu/ Grynłzpanu/ káždego po rowney części *SienHerb* 587a].

a. bot. (2) :

»macierza duszka rzymska« = *Thymus serpyllum* L. (Rost); *macierzanka piaskowa*, roślina lecznicza z rodziny *wargowych* (*Labiatae*) (1): Naprzod wezmi ferpillum romanum: to ieft macierzey dułzki rzymfkiey/ łłucz z winem á przyłóż na rane *FalZioł* V 115v.

[»rzymska miętka« = *Chrysanthemum Balsamita* L. (Rost); bylina z rodziny *złożonych* (*Compositae*) rosnąca w basenie śródziemnomorskim, powszechnie używana w dawnym lecznictwie: Ieft trzečia [miętka] ktora ma ołtrfze/ łzerfze y dłuźfze liście/ tę zową Rzymfka ábo Włofka miętka *Cresc* 1571 255 (Linde).]

»spica nardi rzymska« = *Lycopodium clavatum* (L.); *widlak goździsty*, roślina z rodziny *widlakowatych* (*Lycopodiaceae*) (1): A SPicanardi ieft troiaka/ iedna ieft korzenna/ tha ieft ciepła w pirwłzym łthopniu á w wtorym łucha. Druga ieft rzymfka zową ią Spica Celthica. *FalZioł* I 137b.

7. Zestawienie w funkcji n-loc (1) :

»Rzymski wał« (1): Ziemie Holandfkiey Miáłtá/ y Wśi nawiętfze záginęły z Ludźmi y z Bydłem/ Abowiem Miáłto Rzymfki wał/ Deukiland wełpoł y z łżeścią wśi zátonęli *StryjKron* 26.

Cf [NOWORZYMSKI], STARORZYMSKI

LWil